

Інтеграція різних видів мистецтв як засіб творчого розвитку дітей раннього віку

Івершинь А. Г., Костюхіна Л. В.

Ключові слова: художній образ, інтеграція мистецтв, кольорово-музичне сприйняття.

Мистецтво для дітей раннього віку є найдоступнішим і привабливішим пізнанням світу через художні образи, оскільки образна природа мистецтва і творчої діяльності збігаються з синкретизмом і образністю мислення дитини-дошкільника. Специфічні особливості мистецтва - варіативність образів, висока абстрактність, евристичні орієнтири, - є сприятливими для розвитку в дитини художньо-образного сприйняття, уяви, фантазії.

Різні види мистецтва мають одну основу - художній образ, який є загальною категорією художньої творчості, засобом і формою освоєння життя через мистецтво. Художній образ - форма мислення у мистецтві (художнього мислення). Це думка іносказання, метафори, що розкриває одне явище через інше. Образна думка багатозначна і недомовлена (недомовлений образ стимулює думку читача, глядача або слухача).

Внутрішня будова художнього образу суттєво розрізняється у різних видах мистецтва в залежності від матеріалу (словесний, звуковий, пластичний, пантомімічний); від просторово-часової характеристики (статистичний та динамічний) [1]. Розуміння загального в художньому образі дозволяє виділити своєрідність, схожість і відмінність художнього образу у витворах образотворчого і музичного мистецтва.

Живопис зображає навколишній світ. Його специфічні засоби - колір, колорит, - служать цілі образного виразу дійсності, вони відображають красу світу. Предмети живопису не існують інакше, як в зримій формі, ця зрима форма і є тією властивістю предметів, за допомогою яких живопис впливає на нас (І. Гердер). Колір і світло, лінія і форма, ритмічні і композиційні закономірності - все це в живописі має спочатку образотворчу природу,

служить видимому відтворенню явищ наочного світу. Колір виступає важливою характеристикою живописного образу. Поєднання фарб, гра відтінків, чарівництво світлотіней створюють не тільки просту копію зовнішніх об'єктів, але розкривають внутрішній світ художника, сприяють виникненню різного роду асоціацій.

Музика ж переносить нас в інший світ. З сфери видимості в сферу відчуттів, з області наочних образів в область безтілесних звуків, з царства зору - в царство слуху. Предметом музики стає безпосередньо чутне "життя душі", інтонаційно виражені переживання і відчуття людей, ув'язнений в них життєвий сенс. Реалістична природа музичної виразності полягає в досягненні емоційної подібності, тотожності музичного і життєвого переживання. Опосередковано в музичні образи входить наочний мир, входять події людського життя, суспільні відносини - все багатство об'єктивної дійсності, що породжує мир людських емоцій. Музика може викликати просторові і кольорово-світлові асоціації.

Відзначаючи цілісність віддзеркалення в музиці, М. А. Римський-Корсаков говорив, що якщо в живописі безпосередньо даний образ і по ньому треба відтворити емоції і думку, то в музиці безпосередньо дана емоція і по ній треба відтворити образ і думку.

На нашу думку, лише сукупність видів мистецтв може позитивно вплинути на розкриття та розвиток обдарованості дітей раннього віку [3].

У психолого-педагогічному аспекті питання комплексної дії мистецтва на розвиток особистості дитини знайшли своє віддзеркалення в роботах вітчизняних учених П. П. Блонського, Н. Я. Брюсової, Н. К. Карпової, Е. В. Квятковського, Б. М. Ліхачева, В. В. Неверова, Б. М. Неменського, Н. Н. Фоміної, С.Т. Шацького, Г. П. Шевченка, Б. П. Юсова та ін.

У роботах Б. П. Юсова і його співробітників Е. Кабачкової, Л. Савенко, Т. Сухової інтеграція розглядається як стрижньова лінія поліхудожнього розвитку дітей, що виражається в пробудженні і збагаченні відчуттів,

розвитку сенсорних здібностей. Взаємодія мистецтв здійснюється авторами на рівні просторово-часових закономірностей, властивих кожному виду мистецтв, що розкривають різні сторони змісту художнього твору при гнучкій взаємодії художніх засобів [2].

Як і всі види художньої дійсності, образотворче мистецтво і музика є віддзеркаленням реальної дійсності. Матеріал цих мистецтв різний: одне з них наочне, інше звукове; одне статичне, інше динамічне і т. ін. Але схожість може бути знайдена навіть в межах того ж матеріалу: і звук, і колір мають хвиливу фізичну природу, хоча звук - це коливання повітря, сприймані слухом, а колір - електромагнітні коливання, що сприймаються зором. Розгляд особливостей художнього образу живописного і музичного творів дозволяє нам визначити можливість їх взаємодії.

Художній образ, що виник на основі синтезу мистецтв, якісне нове явище. Визначуваний двома взаємодіючими координатами - образотворчими і необразотворчими видами художнього узагальнення - він володіє складною, багатоплановою структурою, недоступною окремим видам мистецтв. Твір виявляється конденсатором відчуттів, емоцій, думок, які адресовані тому, хто сприймає. З цієї точки зору взаємодія мистецтв є модель сприйняття.

Змістовність, свідомість всіх елементів музики або образотворчого мистецтва спирається на механізми життєвих і художніх асоціацій. Мелодія, гармонійні поєднання, ритм, форма в музиці, як і лінія, колірні поєднання, композиція в образотворчому мистецтві - це лише необхідні дитині в даний момент засоби для втілення думки, що переживається нею, про світ.

Головним завданням нашого дослідження було навчити дітей передавати кольорову характеристику емоційного змісту музичних творів.

Колір — головний засіб виразності, оскільки першим сприймається колорит картини, її колірна гама, світлотіньове вирішення (тон). У дітей раннього віку відчуття кольору - одне з найсильніших відчуттів (взагалі, почуття кольору є найширшою формою почуття естетичного), що приносить насолоду, естетичне задоволення від сприймання творів мистецтва.

Що стосується музичного розвитку, то головним завданням було викликати у дітей інтерес до музичних творів, бажання їх слухати, розуміти настрій та образний зміст музики; навчати розрізняти контрастні особливості звучання музичного твору (голосно - тихо, швидко - повільно, високо - низько).

Задля проведення експерименту нами було розроблено низку занять, які ми проводили у другій половині дня з метою розвитку кольорово-музичного сприйняття дітей третього року життя. На всіх заняттях використовувалася наступна схема: на початку заняття діти прослуховували музичний твір, а потім починали працювати з політрою. На протязі заняття музика звучала декілька разів. На кожному занятті домінував один емоційний настрій. При доборі музичних творів ми враховували особливості розвитку музичного сприйняття дітей третього року життя. Дітям було запропоновано такі музичні твори: «Соната до-мажор, алегро модерато», муз. В. Моцарта; «Багатель ля-мінор», муз. Л. Бетховена; «Танець феї-драже», муз. П. Чайковського; «Дош і веселка», муз. С. Прокоф'єва; «Гопак», «Козачок». «Коломийка», укр. нар. мелодії, обр. М. Різоля; «Вальс» з балету «Лілея», муз. К. Данькевича; «Золота сопілочка», муз. С. Шевченка і т. ін.

Результати експериментальної роботи довели, що більшість малюнків дітей – це кольорова характеристика емоційного змісту кожного музичного твору. Під час проведення експерименту у дітей відбулося збагачення палітри й сприйняття кольору. Особливо це помітно у змінах особливостей колірної гамми в малюнках дітей на початку і в кінці експерименту. Для перших робіт характерне використання 2-3 фарб, узятих прямо з баночки і рідке використання техніки змішення кольорів. На останніх заняттях кількість відтінків і сумішей в малюнках дітей досягала 5-10 разів.

Література:

1. Волков Н.Н. Развитие художественного образа у дошкольников / Н.Н. Волков. — М.: Просвещение, 1991. —415 с.

2.Зись А.Я. Теоретические предпосылки синтеза искусств. Взаимодействие и синтез искусств / А.Я. Зись. – Л.: Наука, 1978. – С.5–10.

3.Уманова Н.В. Одаренные дети: их особенности и организация работы с ними / Н.В. Уманова // Психология.– 2004. – № 1. – С. 42 – 46.